

УДК 323.1:316.347

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2025.2.7>**О. Р. ФІЛІПЧУК***аспірантка кафедри теорії та методики початкової освіти,**Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна**Електронна пошта: oksanaf29041985@gmail.com**<http://orcid.org/0009-0005-0566-5102>*

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ПОЗАШКІЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Національна ідентичність є головною темою багатьох досліджень, як українських так і зарубіжних, оскільки вона відіграє важливу роль у багатьох аспектах життя суспільства. Загалом її можна охарактеризувати як почуття приналежності людини до певної нації.

У статті зроблено акцент, що проблема формування національної ідентичності учнівської молоді в умовах війни, соціальних трансформацій та морально-ціннісної кризи наповнюється особливим змістовим значенням.

У дослідженні розкрито багатовимірний характер формування національної ідентичності підлітків в умовах війни, глобалізації та цифрової трансформації. Проаналізовано культурні, освітні та психологічні чинники, що впливають на процес національної ідентифікації.

У статті, на основі аналізу нормативних державних документів та науково-інформаційних джерел, зроблено висновок, що формування національної ідентичності у молодого покоління та наповнення її смисловим змістом, розглядається українською академічною спільнотою як важливе державне завдання, як основа згуртованості та духовної єдності громадян країни в умовах війни.

Національна ідентичність є однією із елементів в структурі ідентичності особистості, яка визначається національною або етнічною приналежністю. У статті визначено компонентну структуру національної ідентичності, яка передбачає когнітивний, афективний та поведінковий компоненти. Охарактеризовані критерії та показники сформованості національної ідентичності.

Визначено, що позашкільна система освіти має значний потенціал в контексті формування національної ідентичності учнівської молоді та представлено пріоритетні завдання діяльності ЗПО.

У статті розкрито напрями діяльності закладів позашкільної освіти з метою формування національної ідентичності: духовно-моральне та військово-патріотичне виховання, їх змістове наповнення.

Актуалізовано, що в умовах соціально-політичних змін, в умовах війни окремі аспекти вказаної проблематики, зокрема соціально-психологічні особливості етнічної та національної ідентичності залишаються актуальними.

Ключові слова: національна ідентичність, позашкільна освіта, особистість, учнівська молодь, компоненти національної ідентичності, критерії та показники національної ідентичності, російсько-українська війна.

Вступ. У контексті соціальних трансформацій, воєнних дій та глобалізації проблема національної ідентичності української молоді набуває особливої актуальності. Формування ціннісного світогляду в підлітковому віці тісно пов'язане з культурною пам'яттю, освітніми практиками та соціальним оточенням.

Канішевська Л., обґрунтовуючи концепцію національної ідентичності, вважає, що саме освіта сприяє формуванню національної ідентичності, виховує у підростаючого покоління усвідомлення приналежності до певної нації [Канішевська].

У наукових доробках український вчений В.Кремень презентує освіту, як один з основних інститутів формування національної

ідентичності, як інструмент державної політики ідентичності [Кремень].

У контексті формування національної ідентичності, передусім, необхідно діагностувати саме поняття «національна ідентичність». Питання ідентичності є предметом наукового пошуку вчених, які представляють різні наукові галузі, переважно філософію, психологію, антропологію та соціологію. Важливо, що кожна наукова галузь, яка вивчає національну ідентичність, дотримується традиційних принципів, закладених основоположниками цієї науки. Водночас, кожна галузь намагається створити нові, інноваційні елементи, іноді в результаті перетину наукових кордонів та нових теоретичних підходів.

Поставлення проблеми. Національна ідентичність особистості формується в процесі виховання, самоосвіти та участі в житті суспільства. В організованому просторі позашкільної освіти особистість набуває нових компетентностей і водночас трансформує вже сформовані.

У своїй монографії українські вчені зазначають К. Журба, І. Бех, О. Докукіна, С. Федоренко та І. Шкільна зазначають, що національна ідентичність, як колективне почуття приналежності до національної держави є особливо важливою для сприяння соціальній інтеграції та єдності, особливо в регіонах з різноманітними культурними, етнічними та релігійними особливостями [Бех, Журба].

Інтерес та звернення науковців до формування національної ідентичності учнівської молоді свідчить про те, що ця проблема набуває все більшої актуальності в епоху глобалізації та інтернаціоналізації освіти. Особливо в сучасних умовах російської агресії в Україні, дедалі гостро актуальною та значущою стає проблема формування національної ідентичності підростаючої особистості.

Як зазначають С. Герегова та М. Іванчук, вплив історичних травм та воєнного досвіду актуалізує потребу в переосмисленні національної ідентичності через механізми комеморації та осмислення минулого [Герегова, Іванчук].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема національної ідентичності у зарубіжному науковому дискурсі розкривається у різних напрямках. В контексті психосоціального аналізу проблему вивчали Е. Еріксон (E. Erikson), З. Фрейд (S. Freud), Е. Фром (E. From); в галузі феноменології – П. Рікер (P. Ricker), М. Хайдеггер (M. Heidegger), А. Шюц (A. Schütz); в когнітивному ракурсі проблему національної ідентичності розкрили Дж. Тернер (J. Turner), Г. Теджфел (G. Tejfel); соціокультурні аспекти зазначеного феномена визначили Р. Баумайстер (P. Baumeister), З. Бауман (Z. Bauman), Е. Гідденс (E. Giddens), Ч. Кулі (C. Cooley), Н. Еліас (N. Elias).

Українські вчені Я. Калакура, О. Рафальський, М. Юрій проблема національної ідентичності розглядають в контексті цивіліза-

ційного виміру. Вчені здійснюють аналіз історичних, теоретичних, філософських, етнологічних та політичних основ походження, становлення та розвитку ідентичностей народів, зокрема і української [Калакура].

Т. Воропаєва та В. Костенко розкрили питання щодо витоків, сутності та особливостей розвитку національної ідентичності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесах сучасного світу [Воропаєва, Костенко].

Окремо можна виділити наукове дослідження В. Гончаревського, яке стало своєрідною спробою окреслити процес становлення цивілізаційного концепту національної ідентичності в українській історіографії на рубежі століть [Гончаревський].

Л. Чорна розглядає термінологічне поле феномену ідентичності особистості як окремої особи. Вчена наводить класифікацію видів ідентичності, значущим чинником є відносини між групою та індивідуальністю [Чорна].

Сутність національної ідентичності та характеристика і прикмети національної самобутності і своєрідності представлені англійським вченим Е. Сміт [Сміт].

Змістову складову національної ідентичності у наукових розвідках представили українські вчені О. Біда, А. Візавер, О. Осередчук [Біда, Осередчук].

В контексті міждисциплінарного вивчення проблему національної ідентичності презентує у своєму дослідженні І. Петровська [Петровська].

Проблема національної ідентичності обговорюються академічною та науковою спільнотою різних країн. І в цьому питанні вже накопичено певний досвід, що дозволив науковцям розробити низку теоретичних концепцій, які були підґрунтя нашого дослідження.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – визначити характерні особливості, компоненти та критерії національної ідентичності, розкрити механізми її формування в школярів в закладах позашкільної освіти.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. Провести комплексний аналіз накових досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених щодо визначення сутності національної ідентичності;

2. Виокремити та описати основні структурні компоненти національної ідентичності;

3. Визначити та охарактеризувати базові напрями діяльності закладів позашкільної освіти з метою формування національної ідентичності;

4. Окреслити та з'ясувати змістове наповнення критеріїв сформованості національної ідентичності учнівської молоді в закладах позашкільної освіти.

Матеріали і методи дослідження. Контент-аналіз нормативних документів, аналіз суміжних до зазначеної проблеми досліджень українських та зарубіжних вчених, систематизація, узагальнення, удосконалення теоретичних моделей, опитування.

В методологічному плані дослідження ґрунтується на концептуальній моделі структури національної ідентичності, яка дозволяє зрозуміти основні характеристики та основні компоненти національної ідентичності, а також механізми її формування.

У процесі наукового обґрунтування проблеми було використано наступні інтернет-ресурси: наукометричні бази даних Google Scholar та Clarivate, які надають можливість доступу до академічних статей та досліджень, поріднених з нашою темою; Електронна бібліотека Національної академії педагогічних наук України, репозитарії закладів вищої освіти, де зберігаються наукові доробки вчених.

Результати дослідження та їх обговорення. Актуальність та значущість виховання любові до України, патріотизму, шанобливого ставлення до державної символіки, збереження національних цінностей та формування національної ідентичності сучасного молодого покоління визначається державними документами, а саме: Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022), Закон України «Про позашкільну освіту»; засадничі аспекти формування національної ідентичності передбачає Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (2021); Програма українського патріотичного виховання дітей та молоді (2021); Концепція національнопатріотичного виховання в системі освіти України

(2022); Стратегія національно-патріотичного виховання (2019).

У наукових пошуках О. Біда, О. Осередчук та А. Візавер, відзначають значний потенціал у формуванні національної ідентичності учнівської молоді має система позашкільної освіти, яка ґрунтується на принципах добровільності та зацікавленості дітей, сприяє можливості виходити за стандартні рамки шкільної програми та забезпечує можливості для активного і творчого розвитку дітей різного віку [Біда].

З метою формування високого рівня національної ідентичності в освітньому просторі позашкільних закладів, необхідно організувати відповідний процес, який зумовлює цілеспрямовану виховну роботу, що базуватиметься на ґрунтовних сутнісних уявленнях.

На основі проаналізованих наукових досліджень українських вчених, розглядаємо феномен «національна ідентичність учнівської молоді», як інтегральну характеристику особистості, яка передбачає унікальний комплекс патріотичних переконань, принципів, поглядів, оцінок, суджень, принципів, які складають її світогляд – усвідомлення себе частиною української національної спільноти, високий рівень знань історії України, її культури, мови, державності, релігії та особливості сучасного розвитку України.

Як вважає Н. Кривда, в умовах війни загострилася проблема формування активної громадянської позиції, як і питання формування національної ідентичності, Відтак, важливим аспектом формування національної ідентичності є усвідомлення особистістю свого місця, ролі та обов'язку в життєдіяльності та захисті незалежності країни [Кривда].

Звідси і основні завдання закладів позашкільної освіти в контексті формування національної незалежності: усвідомлення ідеалів і найважливіших інтересів України та української нації; залучення учнів до збереження національних і державних цінностей; формування любові до своєї Батьківщини відданості їй та своєму народові; виховання готовності до захисту цілісності та незалежності держави.

Ґрунтуючись на контент-аналізі українських та зарубіжних вчених ми виокремили основні структурні компоненти національної ідентичності, критерії та показники їх сформо-

ваності. Компонентна структура національної ідентичності у нашому дослідженні передбачає – *когнітивний, афективний та поведінковий* компоненти.

У рамках *когнітивного компонента* важливо донести до свідомості учнів історико-національний розвиток країни, вони мають розуміти й усвідомлювати, що національна ідентичність характеризує особистість, яка належить до титульної нації країни, користується її захистом і має сукупність прав та обов'язків.

Сформованість *афективного компонента* забезпечує здатність адекватно оцінювати себе та свої можливості, позитивне емоційне ставлення до громадської діяльності, розвиток вольових якостей, глибокого усвідомлення свого обов'язку та відповідальності перед своєю державою.

Поведінковий компоненти передбачає формування активної громадянської позиція, усвідомлену участь особистості в житті суспільства, що відображає її свідомі реальні дії (вчинки) у ставленні до довкілля в особистісному та суспільному аспекті; громадянська ініціативність, прагнення до активної ролі в суспільстві.

Як показали результати проведеного дослідження щодо визначення місця національної ідентичності у системі інших соціальних ідентичностей особистості (за методикою М. Куна і Т. Макпартленда «Хто Я?» у модифікації О. Гори), 73% респондентів вказали свою національну ідентичність у переліку із 24 найбільш релевантних соціальних позицій. Однак, 27% опитаних взагалі не зазначили свою національну чи громадянську належність, що дає можливість зробити висновок про низький рівень значущості для них національної ідентичності.

Результати відповідей респондентів щодо їх емоційного та ціннісного ставлення до своєї національності (афективний компонент) засвідчили, що 50% школярів мають почуття особистої гордості за свою Батьківщину; 36% стверджують, що національна приналежність для них є дуже важливою; 34% відповіли, що не використали би можливість отримати інше громадянство.

За підсумками дослідження поведінкового компонента було виявлено, що з поміж учасни-

ків опитування 56% вказали, що завжди хочуть спілкуватися і спілкуються українською мовою, проте, акцентувати свою національну приналежність певними елементами одягу зазначили лише 16%.

Національна ідентичність як складна багатовимірна конструкція потребує і відповідних широкомасштабних напрямів організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти.

Основні напрями діяльності закладів позашкільної освіти з метою формування національної ідентичності:

- *духовно-моральне виховання* (національна самоідентифікація; розвиток почуття гідності за приналежність до української нації, знання та збереження національних цінностей та традицій; формування стійких патріотичних ціннісних орієнтацій; шанобливе ставлення до історії, культури, мови; повага до державних символів);

- *військово-патріотичне виховання* (повага до героїчної історії нашої країни, Збройних Сил України; готовність боротися за цілісність та незалежність держави).

Складність та багатовимірність процесу формування національної ідентичності передбачає декілька етапів:

- *перший етап* – ознайомлювальний, який спрямований на засвоєння нових знань про українську національність, героїчну історію України, її перемоги та здобутки, перспективи післявоєнного розвитку, підвищення добробуту українського народу;

- *другий етап* – емоційне переживання, цей етап охоплює цілеспрямовану діяльність з метою виховання любові та шанобливого ставлення до України, до державних символів, до українського народу; формування почуття національної гідності;

- *третій етап* – становлення та утвердження, означає вибір здобувачами позашкільної освіти особистісної схеми, моделі та траєкторії формування національної ідентичності; сформованість україно-патріотичної позиції, яка базується на патріотичному світогляді, патріотичних переконаннях та цінностях; висока готовність захищати незалежність та цілісність України;

- *четвертий етап* – рефлексія, на якому відбувається самосприйняття та самоусві-

домлення себе як частини української нації, розуміння своєї життєвої позиції, усвідомлення відповідальності за майбутнє України; самоідентифікація; самоконтроль; емпатія і толерантність до представників інших націй; зіставлення особистісних думок і вчинених дій; перспективне планування свого майбутнього в Україні.

У своєму дослідженні ми означили основні критерії сформованості національної ідентичності:

Інформаційно-пізнавальний – показниками сформованості якого є: патріотично-світоглядні знання (цілісність знань про націю, її історію, культуру); національно-патріотична свідомість (усвідомлення об'єднуючої основи нації); володіння рідною мовою; рівень пізнавальних процесів і вмінь.

Емпатійно-мотиваційний – емоційне ставлення вихованців до питань патріотизму, національно-патріотичної вихованості, почуття приналежності до нації; сформованість ціннісних орієнтацій (ціннісне ставлення до національної спільноти, національних цінностей та національної моралі, повага до рідної мови; інтерес до традицій, звичаїв і культурної спадщини свого народу; інтерес до історії свого народу, своєї країни, до подій, які

Діяльнісно-вчинковий критерій передбачає використання рідної мови у спілкуванні, включеність у національну культуру, в соціальне життя національної спільноти; особистісні прояви як громадянина України; здатність діяти відповідно до ціннісних орієнтацій і власної національно-патріотичної позиції; готовність до здійснення патріотичних вчинків

Як зазначає у своїх дослідженнях Т. Воропаєва, «для розвитку національної ідентичності української молоді необхідно захистити український інформаційний простір; забезпечити інформаційно-психологічну безпеку українських громадян; підняти на більш високий рівень політичну культуру населення України; подолати соціальнопсихологічні стереотипи утопічного й тоталітарного походження та комплекс національної неповноцінності; розширити базу демократичних сил; досягти стану незворотності державотворчих процесів і стабілізації політичного та соціально-економічного життя; довести до логічного

завершення процес консолідації української нації в єдиний соціальнополітичний організм; виховувати національно свідомих громадян і духовно сконсолідувати українство на основі європейських ідеалів, базових цінностей та української національної ідеї» [3].

Висновки.

1. Виконано комплексний аналіз теоретичних засад визначення сутності національної ідентичності в українському та зарубіжному науковому дискурсі. З'ясовано, що національна ідентичність формується усіма інституціями соціалізації та в усіх її соціокультурних аспектах, а відтак вимагає міждисциплінарного підходу.

2. Зазначено, що стрімкі трансформації у сучасному глобалізованому світовому просторі та російсько-українська війна значно актуалізують і надають гостроти проблемі формування національної ідентичності учнівської молоді в умовах позашкільної освіти.

3. Ґрунтуючись на контент-аналізі українських та зарубіжних вчених виокремлено основні структурні компоненти національної ідентичності. Компонентна структура національної ідентичності передбачає – когнітивний, афективний та поведінковий компоненти.

4. Національна ідентичність як складна багатовимірна конструкція потребує і відповідних широкомасштабних напрямів організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти. Пріоритетними напрямками у дослідженні визначено: духовно-моральне та військово-патріотичне виховання.

5. Окреслено та представлено змістове наповнення критеріїв сформованості національної ідентичності учнівської молоді в освітньому просторі позашкільного закладу, а саме: інформаційно-пізнавальний, емпатійно-мотиваційний та діяльнісно-вчинковий.

Представлені у статті теоретичні засади моделювання процесу формування національної ідентичності школярів можуть бути використані в закладі позашкільної освіти при організації виховних заходів та створення навчально-методичного супроводу.

Обмеженням проведеного дослідження може бути визнаний не досить ґрунтовний науковий аналіз проблеми формування національної ідентичності, а також недостатнє

висвітлення дієвості окреслених критеріїв сформованості національної ідентичності.

Перспективами подальших досліджень є наукові пошуки з означеної проблеми в кон-

тексті сучасних соціальних трансформацій передбачають дослідження формування національної ідентичності особистості в полікультурному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Канішевська Л. Феномен «національно-культурна ідентичність» як проблема сучасного педагогічного дискурсу. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 34(3). С. 204–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2020_34%283%29__34
2. Кремень В. Г. Національна ідентичність як умова самоздійснення української нації. Національна ідентичність як проблема науки й освіти : матеріали науково-практичної конференції (Київ, 12 березня 2020 р.). Київ. Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2020. С. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2020_1_18.
3. Бех І. Д., Журба К. О. Національно-культурна ідентичність у становленні підлітка. Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2019. 92 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718615/1/Мон.%20Нац.-культ.%20ідент.%20у%20стан.%20підлітка.pdf>
4. Герегова С., Іванчук М. Формування національної ідентичності сучасної української молоді: культурний вимір. 2024. URL: <https://www.researchgate.net/publication/389227891>
5. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2015. 496 с. URL: <https://ipend.gov.ua/publication/kalakura-ia-s-rafalskyj-o-o-m-f-iurij-ukrainska-kultura-tsyvilizatsiyn>
6. Воропаєва Т. С., Костенко В. С. Становлення і розвиток цивілізаційної ідентичності громадян України (1991–2016). *Молодий вчений*. 2016, № 11 (38). С. 238–243. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4983>
7. Гончаревський, В.Л. Цивілізаційний підхід до історії: сучасний український досвід (1991–2009) : монографія. Київ. Логос. 2011. 219 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002790>
8. Чорна Л. Ідентичність особи: від групи до індивідуальності (Методологічний аналіз). Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави. С. 108–118 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721373/1/46439811.pdf>
9. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність . Пер. з англійської П. Таращука. Київ. Основи, 1994. 224 с. URL: <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm>
10. Біда, О., Осередчук, О., & Візавер, А. Формування національної ідентичності особистості у середовищі позашкільної освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 2025. (219), 269–274. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-269-274>
11. Петровська, І.Р. Громадянська ідентичність: Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного аналізу. *Психологія і Особистість*, 2017. 1(11), 53–63. <http://doi.org/10.5281/zenodo.260176>
12. Кривда Н. Чому важливо говорити про ідентичність в умовах війни. 2024. URL: https://lb.ua/culture/2024/03/16/603487_chomu_vazhливо_govoriti_pro.html

REFERENCES

1. Kanishevska L. (2020) Fenomen “natsionalno-kulturna identychnist” yak problema suchasnoho pedahohichnoho dyskursu [The phenomenon of “national-cultural identity” as a problem of modern pedagogical discourse]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, Vyp. 34(3). S. 204–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2020_34%283%29__34 [in Ukrainian]
2. Kremen V. H. (2020) Natsionalna identychnist yak umova samozdiisnennia ukrainskoi natsii. Natsionalna identychnist yak problema nauky y osvity : materialy nauково-praktychnoi konferentsii (Kyiv, 12 bereznia 2020 r.). [National identity as a condition for the self-realization of the Ukrainian nation. National identity as a problem of science and education] Kyiv. Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy. S. 38–41. [in Ukrainian]
3. Bekh I. D., Zhurba K. O. (2019) Natsionalno-kulturna identychnist u stanovlenni pidlitka. Kyiv : Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy [National and cultural identity in the formation of a teenager. Kyiv: Institute of Educational Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine], 92 s. [in Ukrainian]
4. Herehova S., Ivanchuk M. (2024) Formuvannia natsionalnoi identychnosti suchasnoi ukrainskoi molodi: kulturnyi vymir [Formation of national identity of modern Ukrainian youth: cultural dimension]. URL: <https://www.researchgate.net/publication/389227891> [in Ukrainian]
5. Kalakura Ya. S., Rafalskyi O. O., Yurii M. F. (2015) Ukrainska kultura: tsyvilizatsiyni vymir [Ukrainian culture: civilizational dimension]. Kyiv: IPIEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 496 s. URL: <https://ipend.gov.ua/publication/kalakura-ia-s-rafalskyj-o-o-m-f-iurij-ukrainska-kultura-tsyvilizatsiyn>

6. Voropaieva T. S., Kostenko V. S. (2016) Stanovlennia i rozvytok tsyvilizatsiinoi identychnosti hromadian Ukrainy (1991–2016) [Formation and development of the civilizational identity of Ukrainian citizens (1991–2016)]. *Molodyi vchenyi*. 2016, № 11 (38). S. 238–243. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4983> [in Ukrainian]
7. Honcharevskyi, V. L. (2011) Tsyvilizatsiinyi pidkhid do istorii: suchasnyi ukraïnskyi dosvid (1991–2009) : monohrafiia [Civilizational approach to history: modern Ukrainian experience (1991–2009): monograph]. Kyiv. Lohos. 219 c. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002790>
8. Chorna L. Identychnist osoby: vid hrupy do indyvidualnosti (Metodolohichni analiz) [Identity of the person: from group to individuality (Methodological analysis)]. *Problemy politychnoi psykholohii ta yii rol u stanovlenni hromadianyna Ukrainskoi derzhavy* S. 108–118 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721373/1/46439811.pdf>
9. Smit Entoni D. (1994) Natsionalna identychnist [National identity]. *Per. z anhliiskoi P. Tarashchuka*. Kyiv. Osnovy, 224 s. URL: <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm>
10. Bida, O., Oseredchuk, O., & Vizaver, A. (2025). Formuvannia natsionalnoi identychnosti osobystosti u seredovyschi pozashkilnoi osvity [Formation of national identity of an individual in the environment of extracurricular education]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*, (219), 269–274. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-269-274> [in Ukrainian]
11. Petrovska, I.R. (2017). Hromadianska identychnist: Teoretyko-metodolohichni osnovy sotsialno-psykholohichnoho analizu [Civic Identity: Theoretical and Methodological Foundations of Social and Psychological Analysis]. *Psykhohiia i Osobystist*, 1(11), 53–63. <http://doi.org/10.5281/zenodo.260176>
12. Kryvda N. Chomu vazhlyvo hovoryty pro identychnist v umovakh viiny. 2024 [Why it is important to talk about identity in times of war. 2024.] URL: https://lb.ua/culture/2024/03/16/603487_chomu_vazhlyvo_govoryti_pro.html [in Ukrainian]

O. R. FILIPCHUK

Postgraduate Student at the Department of Theory and Methods of Primary Education,

Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine

E-mail: oksanaf29041985@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-0566-5102>

MODELING THE PROCESS OF FORMING THE NATIONAL IDENTITY OF STUDENTS IN THE OUT-OF-SCHOOL EDUCATIONAL SPACE

National identity is the main topic of many studies, both Ukrainian and foreign, as it plays an important role in many aspects of society. In general, it can be characterized as a sense of belonging to a particular nation.

The article emphasizes that the problem of forming the national identity of student youth in the context of war, social transformations and moral and value crisis is filled with a special meaning.

The study reveals the multidimensional nature of the formation of adolescents' national identity in the context of war, globalization and digital transformation. The cultural, educational and psychological factors that influence the process of national identification are analyzed.

Based on the analysis of normative state documents and scientific and information sources, the article concludes that the formation of national identity in the younger generation and filling it with semantic content is considered by the Ukrainian academic community as an important state task, as the basis of cohesion and spiritual unity of the country's citizens in times of war.

National identity is one of the elements in the structure of a person's identity, which is determined by national or ethnicity. The article defines the component structure of national identity, which includes cognitive, affective and behavioral components. The criteria and indicators of national identity formation are characterized.

It is determined that the extracurricular education system has significant potential in the context of forming the national identity of students and presents the priority tasks of the activities of the ECE

The article reveals the directions of activity of extracurricular education institutions with the aim of forming national identity: spiritual, moral and military-patriotic education, their content.

It is actualized that in the conditions of socio-political changes, in the conditions of war, certain aspects of this issue, in particular the socio-psychological features of ethnic and national identity, remain relevant.

Key words: national identity, out-of-school education, personality, student youth, components of national identity, criteria and indicators of national identity, russian-ukrainian war.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.05.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.06.2025

Дата публікації: 25.07.2025